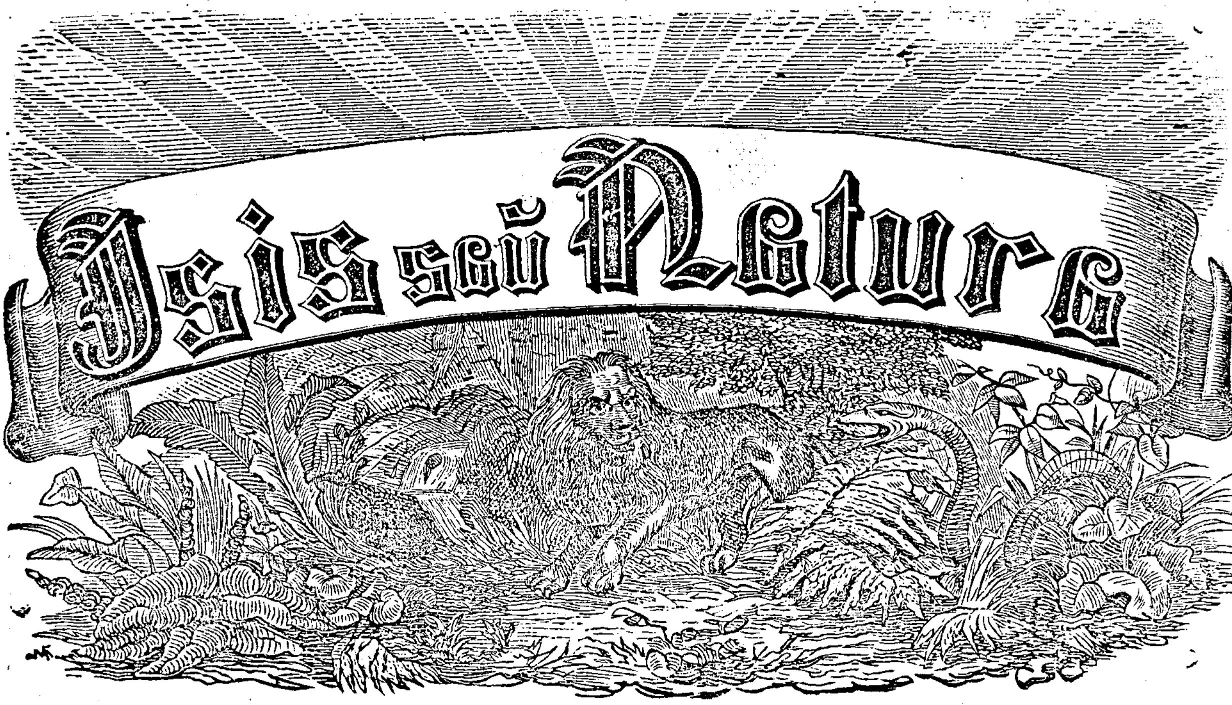

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIPEA ШТIINЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШI ЕSАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ.

Pediųeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 5. (Anȣлȣ aлȣ ţpeiлea) Бȣкȣpeшtĭ 8 Feвpȣapie, 1858.

Konpindepea. Zmintipea în panoptȣлȣ eĭ kȣ kȣestiȣniлe жȣpidiче.— Omȣлȣ — Komȣnikaųiȣnĭ шtiinųifiче miчĭ.

Zmintipea în panoptȣл eĭ kȣ kȣestiȣniлe жȣpidiче.

IV.

Omȣчidepea neвoлȣntapъ.

Este акȣmȣ o fantъ konstatatъ în шtiinųъ, къ oamenii кîte odatъ komitȣ кȣ npeкȣųetape кpima чea maĭ mape, adiкъ omȣчidepea saȣ omopȣ d'om fъpъ sъ fie вinoвaųĭ nentpȣ aчeastъ кpimъ, къчĭ a komis'o fъpъ вoinųa лiвеpъ. Aiчĭ noate чine-вa sъ se mipe шi sъ întpeве: кȣmȣ se noate къ o fantъ sъ fie komisъ кȣ npeкȣųetape dapȣ fъpъ вoinųъ лiвеpъ? Oape nȣ este aiчĭ вp'o kontpaziчepe! Noĭ pъsnȣndem: Da! Dapȣ kontpaziчepea nȣ e în вopвeлe noastpe, чi în stapea nsixiкъ (sȣfлeteasкъ) a aчestopȣ oamenĭ. Apmonia admipaвiлъ чe nътpȣnde toatъ sfepa вieųeĭ noastpe sȣfлeteasкъ, s'a stpiкatȣ; o zmintipe a depanųiatȣ opdinȣлȣ gîndipiлopȣ шi акųiȣniлopȣ omȣлȣĭ. Чeлe d'întîiȣ nȣmaĭ fiindȣ în apmonie ȣneлe кȣ aлteлe; чeлe d'aлȣ doiлea nȣmaĭ izвopîndȣ шi denîndindȣ de вoinųa лiвеpъ. Omȣлȣ, de шi лe faчe кȣ npeкȣųetape adeкъ nponȣindȣ-шĭ ȣnȣ sкonȣ лa aчeastъ акųiȣne, însъ eлȣ n'ape o idee лъmȣpitъ d'aчestȣ sкonȣ шi napкъ o fopųъ intepioapъ îлȣ siлeшte a faчe aчeasta. Negpeшitȣ къ ȣnȣ omȣ în astȣ-feлȣ de чipкȣmstanųe, nȣ noate fi nedensitȣ nentpȣ акųiȣniлe saлe чeлe maĭ кpiminaлe.

Ȣnȣ esemnлȣ вa лъmȣpi aчeasta. Ȣnȣ omȣ вa sъ împȣшче o nȣsepe шi din nenopoчipe, глonųȣлȣ лȣĭ atinųe ne ȣnȣ omȣ tpeкъtopȣ шi'лȣ omoapъ. Aчeasta este o omȣчidepe nenpeкȣųetatъ; dapȣ кîndȣ ȣnȣ zmintitȣ asкȣte ȣnȣ кȣųitȣ шi faчe toate npenapaųiȣniлe saлe a omopî ne tatълȣ sъȣ шi îлȣ omoapъ кeapȣ, fiindȣ-къ

'шї imaџinъ къ персоана каре а оморîtȣ нȣ е tatълȣ съȣ чі ȣнȣ tîlхарȣ ȣмбла съ'лȣ жъфȣеаскъ, atȣнчї ачеstȣ zmintitȣ а комisȣ о омȣчidере неволȣнtаръ, de ші непрекȣџеtatъ.

Este înведеpatȣ къ este de челȣ maї mape interesȣ пентрȣ ратȣра жȣдекъtoреaskъ, d'a кȣноаште esistinца ȣнорȣ asemenea fante ші презentîndȣ-se ȣнȣ касȣ аналогȣ, d'a пȣtea da о хоtъpîpe dpeantъ адекъ d'a нȣ kondemna ȣнȣ омȣ zmintitȣ, каре нȣ поаtе s'aїбъ нічї о ръспонsaбilitate пентрȣ fantele sale; de ачееа medічії каре se окȣпъ кȣ кȣеstiȣнї de medічinъ легалъ, аȣ фъкȣtȣ stȣdiї sepioase ші întinse despre ачеstȣ пȣнктȣ importantȣ în жȣрisprȣdenца кріміналъ; noї не воmȣ sili a da aічї în прескȣрtape ноцiȣнiле прінчіпале în ачеstȣ sȣбжектȣ.

Orfila, *Mende* ші мȣлцї алцї medічї, deoseбеskȣ între *monomania omȣчidереї паціonate ші între чеа instinktiвъ*. Eatъ definiцiȣнiле лорȣ. Ла Monomaniea omȣчidереї паціonate, zіче Orfila, акціȣнеа омȣлȣї se ȣрмеазъ дȣпе регȣлеле лоџіче de казze ші de efekte. Este ȣнȣ раціоnamentȣ sънъtosȣ, нȣмаї temeiȣлȣ saȣ baza d'întîia а ачесторȣ раціонаменте, este грешitъ. Zmintitȣлȣ în ачеstȣ касȣ 'шї adȣче aminte de fanta реа каре а комisȣ ші нічї нȣ se хъеште къ а komis'о; кънчї пентрȣ dînsȣлȣ fanta е бȣнъ fiindȣ къ izвореште дȣпе о легътȣръ лоџікъ d'о idee, каре елȣ 'шї închіпȣеште къ е адевъратъ. Eatъ ȣнȣ esemплȣ. О femee esaltatъ а оморîtȣ пе о fatъ мікъ. Întreбatъ de че а фъкȣtȣ, ачеasta а ръспȣнsȣ: amȣ кȣноskȣtȣ în fisionomiea (faца) ачестеї fetiце мічї къ пе ȣрмъ ва deveni о femee d'о kondȣitъ реа ші m'amȣ гîndіtȣ: е maї бine ка s'о оморȣ акȣм fiind невіноватъ, ка съ меаргъ dpeptȣ ла раїȣ, de кîtȣ съ креаскъ съ devie о персоанъ реа ші съ казъ în гіареле Diaволȣлȣї». Чіне поаtе съ тъгъдȣiaskъ къ aічї авемȣ ȣнȣ шірȣ de ideї легаtе ȣнеле кȣ алtе într'ȣнȣ кіпȣ лоџікȣ, авемȣ aічї ȣнȣ раціоnamentȣ; înсъ ачеasta este грешitȣ, fiindȣ-къ este întemeiatȣ пе о казъ грешitъ, пе ideea fiксъ, къ пȣtemȣ съ кȣноаштемȣ în faца ȣнȣї копілȣ dакъ ва deveni пе ȣрмъ ȣнȣ омȣ вîрtȣосȣ saȣ вічiosȣ; asemenea este о zmintіре ка съ'шї închіпȣiaskъ ȣнȣ омȣ къ амȣ ȣнȣ dreptȣ а оморî пе алtȣ омȣ, ка съ гръбimȣ тречереа sa ла Парadisȣ; кънчї нȣмаї Dȣмнеzеȣ 'шї-а реserвatȣ ачеstȣ dpeptȣ а хоtъpî opele морцїї fieшї-къpȣia омȣ ші а 'ї destina локȣлȣ съȣ în Раїȣ saȣ în Iadȣ, дȣпе inteлiџinца sa sȣпремъ, divinъ. Алminтерелеа, оamenії чеї maї dreпцї ші onestї арȣ fi sȣпȣшї а fi оморîцї de орї-чіне, spre а гръбі tречереа лорȣ ла Парadisȣ кîtȣ съ поаtе de кȣрîndȣ. Noї оamenії нȣ требȣе нічї odatъ а не konstitȣа жȣдекъtoрї între омȣ ші Dȣмнеzеȣ. Dakъ, кȣмȣ а zisȣ ȣнȣ filozofȣ antikȣ, Dȣмнеzеȣ este atîtȣ de indȣлџentȣ къ лȣміneазъ кȣ Soapеле съȣ пе чеї ръї ка ші пе чеї бȣнї, нȣ требȣе ші noї съ не fачемȣ adвокatȣлȣ черȣлȣї дȣпе ideiле ші fantasiiле noastre.

Ȣнȣ алtȣ esemплȣ kȣriosȣ d'о esaлtaцiȣне релiџioasъ каре арȣ пȣtea adȣче ла кріма de омȣчidере неволȣнtаръ, s'а възȣtȣ deȣнъzi în Џермania кîndȣ о fatъ de църанȣ, d'о edȣкаціȣне moралъ ші релiџioasъ, аскȣлtъtoаре кътре пъpінцї iȣбindȣ-ї кеарȣ foapte мȣлtȣ; îndatъ 'ї-а венitȣ în гîndȣ съ пȣiъ фокȣ în каsa пъpinteaskъ, а ші фъкȣtȣ ачеаstъ крîмъ, а asistatȣ ла ачеаstъ ѕченъ teriбiлъ кîndȣ toatъ авереа а пъріnцiлорȣ еї s'а фъкȣtȣ прада flaмелорȣ ші къ еї aбia аȣ скъпаtъ віеаца sinгȣръ. Ла прочесȣлȣ кріміналȣ каре s'а фъкȣtȣ кȣ dînsa, еа а deskrisȣ к'о mape sinчеpitate stapea mentaлъ а еї кîndȣ а комisȣ ачеstȣ aktȣ ші ачеаstъ deskpiepe este foapte interesantъ din пȣнktȣлȣ de ведере псіколоџікȣ ші жȣрidikȣ. Еа а zisȣ «Еȣ m'amȣ înkpedinцatȣ ші sîntȣ înkpedinцatъ къ тоцї оamenії каре, în локȣ съ петреакъ віеаца лорȣ кȣ ръгъчіȣне кътре Dȣмнеzеȣ ка съ'ї skane din Iadȣ, о петрекȣ кȣ dapа-вере mateріале ші кȣ гріжіле касеї; ачештї оamenї sîntȣ kondemnaцї ла sȣferinцеле вечніче în лȣмеа чеа-л-алtъ. Mamȣ silitȣ а скъпа пърінцiї меї iȣбiцї, d'ачеstȣ віitopȣ teriбiлȣ; dapȣ în zadapȣ. Еї toцї s'а окȣпаtȣ în toate zіле-ле кȣ бȣкаtеле дȣпе кîmпȣ, кȣ вачеле din бъtътȣръ ші к'о felȣріме d'alte asemenea лȣкрȣрї, каре împedекъ пе омȣ а înгріжі de salȣtapea sȣflетȣлȣї съȣ; възîndȣ ачеasta, amȣ fostȣ în чеа maї mape desпъдъждȣіре; ші ка съ skanȣ пъріnцiї меї din геареле Satanеї, фъръ воinца лорȣ amȣ хоtъpîtȣ съ'ї-ле арzȣ каsа; atȣнчї еї фъкîndȣ-se съpачї, нȣ ворȣ maї авеа лȣкрърї profane кȣ каре съ піаpzъ timпȣлȣ лорȣ ші ворȣ fi siлiцї съ петреакъ toatъ zіоа кȣ ръгъчіȣнеле кътре Dȣмнеzеȣ. Кîndȣ epamȣ съ daȣ фокȣ касеї

m'amŏ sȣitŏ în podȣлŏ kaseĭ шi amŏ плînsŏ; къчĭ 'mĭ-a пърȣtŏ ръŏ къ, kasa ȣnde amŏ petpeкȣtŏ tinepeцea mea, sъ se peapzъ. M'amŏ пȣsŏ кȣ ȣpeкea ла tabanŏ, poate ka sъ aȣzŏ вр'o pȣгъчiȣne, dapŏ nȣ! Totŏ amŏ aȣzitŏ bopбindŏ de лȣкpȣpiле цъpъneшtiĭ protane шi matepiaле. Atȣnчĭ nȣ maĭ amŏ пȣtȣtŏ, amŏ пȣsŏ fокŏ шi amŏ fȣцitŏ жosŏ, шi m'amŏ ȣitatŏ кȣmŏ apde kasa к'o simцipe amestecatъ de întpistape шi бȣкȣpie; întpistatъ къ apde kasa пъpinцiлopŏ meĭ dapŏ кȣ бȣкȣpie къ amŏ skъпatŏ sȣfлeteле пъpinцiлopŏ meĭ aшa de iȣбiцĭ.»

Aȣzindŏ aчeasta, ȣn жȣdeкъtopŏ oape poate sъ kondemne пe ȣnŏ asemenea deлiкȣentŏ? Жȣdeкъtopiĭ din Цepmania aŭ desвinoвъцit'o, deклapînd'o zmintitъ d'esaлtaцiȣne. Dapŏ чine poate tъгъdȣi къ în кȣpsȣлŏ ideiлopŏ aчesteĭ fete, nȣ e *ȣnŏ oapeшĭ-кape paцionamentŏ лoцiкŏ*? De aчeea шi aчestŏ kazŏ intpъ în кɻasa кpimeлopŏ komise în ȣpma ȣneĭ zmintipeĭ paцionantъ, кape devine kîte odatъ, пpeкȣmŏ amŏ zisŏ, o omȣчidepe neвoлȣntapъ paцionantъ.

Feлȣлŏ aлŏ doiлea aлŏ omȣчidepeĭ neвoлȣntape este aчeea nȣmitъ *instinktiвъ*.— Omȣчidepea instinktiвъ este înкъ mȣлtŏ maĭ tepiбiлъ, mȣлtŏ maĭ пepiкȣлoasъ пentpȣ soчietate шi din nenopoчipe mȣлtŏ maĭ deasъ de kîtŏ чea пpeчedentъ. Eatъ кȣmŏ *Orfila* faчe definiцiȣnea a aчesteĭ zmintipĭ monomaniaчe. Omȣлŏ komite atȣnчĭ o кpimъ fъpъ sъ aĭбъ konшtiinцa de aчeastъ akцiȣne, întoкmaĭ ka kîndŏ ȣnŏ omŏ вiseazъ; eлŏ komitъ aчeastъ кpimъ fiindŏ-къ e *siлitŏ*; îлŏ siлeшte o kaȣzъ intepiopъ instinktiвъ пȣtepniкъ шi nepesitiбiлъ (ka toate лȣкpъpiле кape se faкŏ пpin instinktŏ). Omȣлŏ a devenitŏ o maшinъ. Dapŏ, лȣкpȣ кȣpiosŏ, în aчestŏ momentŏ кeapŏ, *inteлiцenцa* шi *paцiȣnea omȣлȣĭ* pъmîne de mȣлte opĭ nealinsъ. Ба înкъ paцiȣnea kondeamnъ aчestŏ aktŏ шi ziчe omȣлȣĭ, къ akцiȣnea aчeasta este o кpimъ, sъ n'o faкъ; dap eлŏ nȣmaĭ e stъпînŏ пe akцiȣniле saле, este ȣn aȣtomatŏ пepdȣtŏ în mîna instinktȣлȣĭ sъŭ шi instinktȣлŏ siлeшte пe paцiȣne ka s'o askȣлte. Omȣлŏ atȣnчĭ întpeбȣinцeazъ toate pesȣpseле inteлiцenцeĭ saле, ka akцiȣnea кpiminaлъ sъ nȣ peȣшeaskъ. Paцiȣnea în mîna instinktȣлȣĭ omȣчidŏ, seamъnъ atȣnчĭ кȣ ȣnŏ omŏ onestŏ къzȣtŏ în mîna хoцiлopŏ кape îлŏ siлeskŏ a faчe feлȣpimĭ лȣкpȣpĭ neoneste. Kîte odatъ omȣлŏ însȣшĭ stpiгъ: skъпaцimъ; eŭ sîntŏ siлitŏ a komite o кpimъ fъpъ вoinцъ», шi daкъ nȣ'лŏ skaпъ чine-вa nepeшitŏ къ o вa komite dapŏ пe ȣpmъ sъ къeшte, îĭ пape pъŏ къ a fъкȣt'o шi кeapŏ sinгȣpŏ mepцe ла жȣdeкъtopie ka sъ se akȣze d'aчeastъ faптъ komisъ. Asemenea kazȣpĭ sîntŏ niшte пpoбɻeme foapte komпɻikate пentpȣ ȣnŏ tpiбȣnaлŏ кopeкцionaлŏ. Къчĭ de mȣлte opĭ. simпtomeлe de zmintipe ла deлiкȣentȣлŏ sîntŏ aбia viziбiле шi kîndŏ tpiбȣnaлȣлŏ nȣ ле багъ de seamъ шi kondeamnъ пe ȣnŏ asemenea asasinŏ ла moapte, tpiбȣnaлȣлŏ însȣшĭ komite o кpimъ; къчĭ aчestŏ omŏ a komisŏ o omȣчidepe neвoлȣntapъ, o akцiȣne în sine кpiminaлъ, dapŏ nȣ e кpimъ în mîineлe лȣĭ; къчĭ пentpȣ кpimъ e чepȣtъ o вoinцъ лiбеpъ кape eлŏ n'a avȣtŏ, пpin ȣpmape *niчĭ nȣ e pesпȣnsaбiлŏ пentpȣ akцiȣniле saле.*

Sîntŏ înкpedinцatŏ къ ȣnȣлŏ шi aлtȣлŏ, чitindŏ aчeasta, вa aвea o îndoiaлъ despe esistinцa ȣnȣĭ asemenea stъpĭ mentaле ла omŏ; eŭ nȣ mъ mipŏ de aчeastъ; къчĭ пînъ kîndŏ oamenii de шtiinцъ n'aŭ konstatatŏ în кȣpsȣлŏ aчestȣĭ seкoл pealitatea aчestopŏ împpeцiȣpъpĭ, niчĭ în Fpanчia niчĭ în Цepmaniea шi Anгɻiea, жȣdeкъtopiĭ n'aŭ кpezȣtŏ ла aчeastъ. Aкȣmŏ, aкoлo niminea nȣ maĭ ape asȣпpa aчeasta чea maĭ miкъ îndoiaлъ шi кpedŏ къ dȣпe чe вopŏ чiti faптeле ȣpmъtoape шi ла noĭ oamenii kompetenцĭ вopŏ fi de aчeastъ opiniȣne.

Eate ȣnŏ esemпɻȣ d'omȣчidepe neвoлȣntapъ instinktiвъ, paпoptatŏ în opepiле mediчiлopŏ ле-цistĭ чeлopŏ maĭ чeлeбpi.

Doktopȣлŏ *Mende* paпoptъ (în anaлeле medikо-лeгaле aле лȣni Henke) istopiea ȣneĭ femeĭ, Caterina Oelhaven, кape epa doiкъ în kaseле doktopȣлȣĭ L. Aчeastъ пepsoanъ epa totd'aȣna sъnъtoasъ шi veseлъ шi iȣбea mȣлtŏ копii din kaseле stъпînȣлȣĭ eĭ. Întp'o zi, o sîmбъtъ, ea sъ въita къ simte o dȣpepe în stomaкŏ. Dap s doa zi *Dȣminiкъ* seapa kîndŏ epa sinгȣpъ кȣ копii în kasъ, îĭ a venitŏ ideea tepiбiлъ ka sъ omoape пe копii. Пpin întîmпɻape s'a afɻatŏ пe masъ ȣn кȣцitŏ mape de бȣкъtъpie; ea îлŏ vede шi îлŏ ia ka sъ taie гîtȣлŏ копiлȣлȣĭ къpȣia a datŏ цîцъ пînъ aкȣmŏ. În aчestŏ momentŏ, ea simte (пpeкȣmŏ maĭ пe ȣpmъ a paпoptatŏ ea însъшĭ) пapкъ ȣnŏ гɻasŏ intepiopŏ

ĭĭ stpigъ: omopî пе копілȣлȣ de ціцъ. Ea tpe-mȣpъ d'ачеstȣ rîndȣ tepiбілȣ ші арȣпкъ кȣці-tȣлȣ depapte de dînsa ші fȣџе în odaia sлȣџе-лорȣ, чеpîndȣ de ла бȣкътъреasъ ка съ віе кȣ dînsa ла камера еĭ ші съ п'о лasе siпгȣръ кȣ копіі (însъ de рȣшіпе пȣ ĭĭ a zisȣ motiвȣл), dap бȣкътъреasa ĭĭ ръспȣпde къ п'аре време ші еа este siлitъ съ se întoapkъ кеар siпгȣръ în kasa ко-піілорȣ. Îndatъ кîndȣ a intpatȣ аколо, eatъ къ din поȣ rîndȣлȣ tepiбілȣ d'a omopî копілȣ ĭĭ съ прezintъ naintea imaџinaціȣпеĭ еĭ dapȣ еа пе-штііndȣ кȣmȣ съ skape d'ачеastъ idee сȣпџе-poasъ, încепе съ kînte ші съ жоаче ка съ пȣ аȣzъ гласȣлȣ intepiopȣ tepiбілȣ omȣчidȣ каре о îndeamnъ ла ȣпȣ asasinatȣ. Аша kîntъ ші жȣкъ пîпъ kîndȣ d'osteneaлъ mape a adopmitȣ. În timпȣлȣ ачеsta, Dp. L. кȣ soціеа sa, каре лipsea d'акasъ, s'a întopsȣ ші mȣma каре а datȣ ші еа ціцъ копілȣлȣĭ, гъsindȣ doĭka dopmindȣ лîпгъ dînsȣлȣ, îлȣ a лȣatȣ кȣ sine în patȣ. Dapȣ ла 3 ope dȣпе жȣmъtatea попціĭ, Dp. L. кȣ soціеа sa аȣde къ doĭka se skoaлъ stpirîndȣ кȣ spaĭ-mъ: Dȣmпеzeȣле! Че воіȣ съ fakȣ! Че кpimъ mape! Че rîndȣ tepiбілȣ! Skапъmъ de monstpȣ ачеsta, skапъmъ пе mine însȣmĭ!» Пе ȣpmъ se skoaлъ, каȣtъ în patȣ ші възînd къ копілȣл лір-seшte, se dȣче în odaie ла Mad. L. ші о în-tpeaбъ кȣ espresiȣпĭ de гріжъ ші de tandpeaцъ dакъ копілȣлȣ se aflъ ла dînsa ші че fache? Ші аȣzindȣ къ копілȣлȣ e аколо ші se aflъ бine, пȣmaĭ poate de бȣкȣpie, къ копілȣлȣ se aflъ sȣб protekціеа mȣmeĭ sале ші къ a skъpatȣ. Atȣпчĭ pakontъ пъріпцілорȣ ачеea че s'a întîm-плatȣ кȣ dînsa seapa. Doktopȣ L. ĭĭ preskpie пішtе pemedіĭ калmante (лiпiштitoape); a doa zi еа е іapȣ бiне ші пȣmaĭ ape asemenea ideĭ omȣчide. Însъ еа pȣгъ ка съ'ĭ dea dpȣmȣ, zi-kîndȣ: пȣ штіе чіпе-ва че apȣ пȣtea съ se în-tîmпле ші къ 'ĭ е mape fpikъ d'ачеstȣ гласȣ tepiбілȣ kîndȣ іapȣ съ ва întoapче. Dapȣ Dp. L. штііndȣ fideлitatea еĭ pentpȣ kasa sa, п'a priimitȣ demisiea еĭ, еа a ръmas înкъ mȣлt timп în касъ ші a îngpiжitȣ копіі съĭ кȣ чеа maĭ mape tendpeaцъ ші fъpъ вр'о tîmплape pea.

Dapȣ întpeбȣ акȣmȣ: че s'apȣ fi întîmплatȣ dакъ Kateрina întp'adeвъpȣ apȣ fi omopîtȣ пе копілȣлȣ каре a doĭчitȣ? Poate къ tpiбȣпалȣлȣ ap fi kondemnat'o ла moapte, певрîndȣ съ креазъ ла ачеste esпліkaціȣпĭ кȣріoase, ші întp'adeвъpȣ aбіа kpediбiле. Apoĭ tpiбȣпалȣлȣ kondemnîndȣ astȣ-feлȣ, oape п'apȣ fi komisȣ eлȣ însȣшĭ o кpimъ?

Pinel papoptъ къ a кȣпоskȣtȣ în Bicêtre ȣпȣ omȣ d'o fipe блîndъ ші каре іȣбеа preа mȣлtȣ пе soціеа sa, se kompoptъ în akteлe ші вopбeлe sале ка ȣпȣ omȣ înцелептȣ; însъ odatъ ĭĭ венea о idee omȣчidъ ка съ omoape пе пе-васта лȣĭ; atȣпчĭ ȣmбла eлȣ съ o omoape; însъ eлȣ пъstpa înкъ atîta eneрціе peste instinktȣлȣ съȣ omȣчide, къ a stpiratȣ ла soціеа sa.» Fȣџĭ, opĭ te omopȣ! Ea a fȣџitȣ ші a skъpatȣ. Dapȣ eлȣ dȣпе че ĭĭ a tpekȣtȣ ачеastъ fȣpie omȣчidъ, ĭĭ a пъpȣtȣ foapte ръȣ къ s'a întîmплatȣ аша.

În чеа d'întîia pевоʌȣціȣпе a Fpanzeĭ, kînd Sептембpistiĭ aȣ пъвълitȣ (în лȣпа лȣĭ Septem-bpie 1792) peste înkisoapeлe de ла Парisȣ ка съ omoape пе ȣпіĭ înkiшĭ аколо (ка apistokpaцĭ) ші съ skape пе аʌцĭ înkiшi аколо ка demo-кpaцĭ, aȣ гъsitȣ întp'o înkisoape ȣпȣ omȣ ле-гatȣ кȣ лaпцȣpĭ. Гȣapdianȣлȣ (pasnikȣлȣ) ĭĭ zi-чеа: пъziцi-въ d'ачеstȣ omȣ къчĭ ape o fȣpie o-mȣчidъ kîndȣ îлȣ веџĭ лiбеpa, pеrpeшitȣ o съ omoape ȣпȣ din воĭ. Dapȣ еĭ вopбindȣ кȣ dîn-sȣлȣ ші възîndȣ къ dъ ръspȣпsȣpĭ înцелепте ші zikîndȣ къ Гȣapdianȣлȣ îлȣ kaлamnieazъ, îлȣ a deлiбepatȣ ші îлȣ a лȣatȣ кȣ dînшiĭ; mepgîndȣ пе dpȣmȣ eлȣ, fъpъ veste, a skosȣ saбіа ȣпȣia dintp'înшіĭ ші a omopîtȣ, maĭ mȣʌцĭ din лiбe-patopiĭ съĭ.

(Ва ȣpma).

Omȣлȣ.

IV.

FIЛOSOFIEA PASEЛОРȢ OAMENEШTI.

Ȣпіĭ filosofĭ aȣ превъzȣtȣ amestekъtȣpa pa-seлорȣ oameneшtĭ ші aȣ zisȣ къ ва вepi ȣпȣ timпȣ în каре ва fi пе лȣme пȣmaĭ o siпгȣpъ pasъ, ȣп попȣлȣ ші o лimбъ. De ші пȣ е de tъгъdȣitȣ

къ tendenца чiвiлizaцiȣneĭ este d'a продȣче o ȣniformitate întpe oamenĭ, d'a da tȣtȣpopȣ̆ oamenilopȣ̆ o edȣкaцiȣne fizikъ шi шopaлъ konfopmъ кȣ idealȣлȣ̆ omȣлȣĭ; însъ пe d'aлtъ napte nȣ tpeбȣe sъ ȣĭtъmȣ̆ къ în fie-кape pasъ sîntȣ̆ înnъskȣte niшte naptiкȣлapitъцĭ fiziчe кape, noate къ niчĭ odatъ nȣ se вopȣ̆ niepde. Ȣneлe d'aчeste naptiкȣлapitъцĭ sîntȣ̆ aшa de nȣtepniчe în kîtȣ̆ pъmîne кeapȣ̆ dȣne moaptea paseлopȣ̆ кa ȣnȣ̆ sȣвenipȣ̆ netъгъdȣitȣ̆ de esistinцa лopȣ̆ tpeкȣtъ. D. Milne-Edvards a гъsitȣ̆ în Fpanчia шi aкȣmȣ̆ oamenĭ кȣ tinȣлȣ̆ Гaлiлopȣ̆ antiчĭ шi în Џepmania sîntȣ̆ шi aкȣm niшte oamenĭ din nonȣлĭ nȣmiцĭ Vendi кape s'a stinsȣ̆ de mȣлtȣ̆. Dapȣ̆ în Ȣnгapia a гъsitȣ̆ Edwards пe лînгъ oamenii fpȣmoшĭ d'aкoлo шi niшte oamenĭ d'ȣnȣ̆ tinȣ̆ aшa de ȣpîtȣ̆, în kîtȣ̆ adȣчъ aminte noпȣлȣ̆ Hunnilor, stpъmoшiĭ Ȣnгȣpiлopȣ̆, кape aȣ̆ snepiatȣ̆ Eȣpona npin кpȣditate шi ȣpîчiȣnea лop. Carrolus X din Fpanчia aвea o fopmaцiȣne кanȣлȣĭ кape seamъnъ mȣлt кȣ кaneteлe Fpankoniлop векĭ din Fpanчia кape se гъseskȣ̆ aкȣmȣ̆ nȣmaĭ în Mȣseȣpiлe de Istopiea Natȣpaлъ. Пe лînгъ aчeasta, nȣ tpeбȣe sъ ȣĭtъmȣ̆ къ fopma џeorpafikъ

Difepite pase oameneшtĭ.

Oamenĭ de la Noe-Olandă.

Oameni din Sudulu Australiei.

a ȣneĭ цъpĭ шi клima eĭ detepminъ ninъ лa ȣnȣ̆ гpadȣ̆ mape кapaкtepȣлȣ̆ шi fopma fizikъ a naцiȣniлopȣ̆ чe tpъeskȣ̆ пe dînsa. Дeжa *Montesquiea* a zisȣ̆ къ nonȣлi кape tpъeskȣ̆ în цъpĭ mȣntoase, вopȣ̆ fi totȣ̆-d'aȣna d'o fopцъ fizikъ виrȣpoasъ, вopȣ̆ aвea ȣnȣ̆ mape simtimintȣ̆ de indenendinцa naцionaлъ, вopȣ̆ пъstpa maĭ mȣлtȣ̆ timпȣ̆ tinȣлȣ̆ лopȣ̆ npimitiвȣ̆, вopȣ̆ fi oamenĭ de pesбeлȣ̆, dapȣ̆ nȣ вopȣ̆ fi aкчeziбiлĭ лa ideiлe înaлte aлe omenipeĭ, лa npoгpesȣлȣ̆ чiвiлizaцiȣneĭ шi nȣ вopȣ̆ жȣкa niчĭ odatъ вp'ȣnȣ̆ poлȣ̆ mape în istopiea omeneaskъ; toate împeцiȣpъpiлe kontpape se гъseskȣ̆ лa nonȣлiĭ кape лoкȣeskȣ̆ în цъpĭ шeцe nemȣntoase. Чine noate sъ tъгъdȣiaskъ къ кeapȣ̆ în Pomaniea, nȣ se aflъ asemenea distinкцiȣne întpe oameniĭ чe лoкȣeskȣ̆ în distpiкteлe de mȣnte шi întpe aчeлea dȣne лa miazъ-zi ȣnde цapa e шesъ? Aчeea чe nȣmim snipitȣлȣ̆ ȣnȣĭ nonȣлȣ̆, nȣ e aлtȣ̆ nimikȣ̆ de kîtȣ̆ toate împeцiȣpъpiлe împeȣnъ: fiziчe, клimatiчe, џeorpafiчe, noлitiчe, mopaлe шi peлiџioase кape aȣ̆ inflȣatȣ̆ asȣnpa aчestȣĭ nonȣлȣ̆ naptiкȣлapȣ̆, aȣ̆ detepminatȣ̆ кapaкtepȣлȣ̆ sъȣ̆ naцionaлȣ̆ saȣ̆ snipitȣлȣ̆ sъȣ̆ nȣблiкȣ̆. Negpeшitȣ̆ къ npoгpeseлe

neînчetate але чiвiлizaцiвnei, прin креацiвнеле de dрвтврi de ferв. а ачestорв mizлоаче пвterniче de трансnортв ші de комвнiкацiвне întpe попвлi, къ atвнчi zічемв тоцi оаменii, челв пвцінв тоцi Евроnерii. ворв forma о familie mаре, dарв кеарв în sînвлв familiiлорв съ ведe întpe dіферіte indiвide ніште партiквлаpітъцi însemnътоаре, asemenea партiквлаpітъцi вор рътînea atвнчi inерепte (лiпite) ші ла dіферiцi попвлi каре ворв компвнв ачeastъ familie mаре Европеанъ.

Întpe партiквлаpітъцiле пвterніче каре контрiбвeskв мвлтв ла мънцiнереа карактерблві indiвidвалв, поаte съ zікв аша esistinцa indiвidвалъ а попвлiлорв. este лiмба лорв. Пъмîntвлв внві попвлв este аргвmentвлв матеpiалв алв esistinцei сале; dарв лiмба sa, este manifestaцiвнеа sa iдеалъ. Пе кîndв лiмба внві попвлв тръеште, тръеште ші елв de ші пъмîntвлв съв поаte съ fie окнпатв de алцii. Еленii ші Ромaнii antічi aв пердвтв мвлтв маi nainte îmпърецiiле лорв de кîтв лiмба, dарв istоріеа 'i-a класатв нвмаi întpe попвлi морцi, двпе че aв пердвтв лiмба. Апоi dакъ арвнкъмв окii асвпра попвлiлорв Европеi, гъsimвi aiчi трei sisteme марi de лiмбi; asta este *I. Sistemвлв Ромaнв* (ла каре апарцiне Франчезi, Iталiенi, Sпаніолi, Портвгезi ші Ромвнi). Кеарв Гречi потв съ fie панцiацi în ачestв sistemв къчi е квноsкetв къ în лiмба латінъ antікъ, se афлъ мвлте елементe елене *II. Sistemвлв Цермaнв* (ла каре апарцiне Цермaнi, Оланdezi, Фламанzi în Белцiа, Dani în Danimарка, Sкандинавi ші Норвецiа). Dар Англеzi sîntв внв попвлв кв о лiмбъ компвсъ de amîndoъ sistemеле) *III. Sistemвл Слав* (aiчi апарцiне Рвшi, Полонеzi, Боемi, Lipi, Кроацi, Sербi ші Бвлгарi). Нвмаi попвлвлв Вnгарв în свдвлв ші а Finlandezелорв în нордвлв Европеi факв есчепцiвне d'ачesтe трei sisteme марi; къчi апарцiнв ла о орiцінъ партiквларъ.

Нв е de тъгъдвітв къ întpe dіферiцi попвлi Европенi domneште о simпатie ші antіпатie натвралъ. Ачestв simtimintв партiквларiв este detерmінатв прin identitatea а sistemелорв лiмбеi саv нв. Тоцi попвлii de sistemвлв лiмбеi ромîне, aв întpe dînшii маi мвлтъ simпатie de кîтв кв ачеi din sistemвлв Цермaнв. Ачeste amîndoъ марi sisteme aв fоств тотв-d'аvна în лвпть de кîndв s'aв întîлнiтв пе sчена лвмеi. Sвнетвлв армелорв лорв ръсвнъ ла noi înкъ din adînчimea пъдврiлорв antічеi Цермaнii, din пъдвреа de Teutoburg вnde легiоанеле лвi Varus aв сокомбатв свбтв sабiеа цігантінъ а лвi Arminius (Herrman). În mizлоквлв ачestei пъдврi, s'a хотърiтв soarta вiitoаре а Ромeі; аколо s'a хотърiтв къдереа ачestei метрополе а лвмеi antіче ші îmпреvнъ кв dînsa, тоатъ чiвiлizaцiвнеа antікъ; къчi чiвiлizaцiвнеа antікъ а апарцiнвтв ла sistemв Ромaнв, пе кîndв чiвiлizaцiвнеа а секвлелорв mediane а fоств fondatъ прin попвлi каре апарцiнеа ла sistemвлв Цермaнв. Внii amічii sistemвлві алв трeiлеа (пансlaвisмв) zікъ къ чiвiлizaцiвнеа вiitоаре ва fi fondatъ прin ачestв sistemв. Вiitорвлв este внв mistерв профвnd; înсъ atîta нв тревве съ вiтъм къ ла sistemвлв Ромaнв апарцiне 70 mіліоане, ла sistemвлв Цермaнв маi мвлтв d'о свтъ mіліоане de оаменi în Европа ші къ în тimпвлв modернв antіпатiiле секвларe întpe ачesтe доъ sisteme, aв пердвтв мвлтв din forцa лорв, штiindв къ aв amîndoi misiвне а апъра чiвiлizaцiвнеа Европеi, konfiate în mîiнеле лорв.

Este о фаптъ квріоасъ къ amîndoi попвлi каре formaв, ка съ zічемв аша авантъ-гвардa în лвпта ачestорв sisteme, адекъ Цермaнi din чентрвлв Цермaнiei ші Iталiенi чеi маi de апроапе fii аi Ромeі antіче, къ ачештi доi попвлi, zічемв, н'aв пвтвтв съ formeaze пînъ аквм о нацiвне внітъ. Монархiа вніверsалъ а Ромeі zdробite din mîiнеле fiiлорв democratічi а'i Цермaнiei antіче, н'а маi пвтвтв съ маi рiдiче din ченвшъ. Iталiеа а ръмасв о рвinъ antікъ мажеstоасъ, dарв în локвлв кървiа нв s'a маi рiдiкатв о клъdіре новъ полiтікъ; dарв нічi în Цермaнiеі, fii лвi Arminiu н'aв пвтвтв съ se înцелеагъ пînъ аквмв, а se konstрві întр'внв попвлв внітв imпоzантв, оквпîndв чентрвлв Европеi, sпріжiнinдв-se пе mареа нордiкъ кътре нордв ші mареа Medітеранъ кътре свдв, stîndв ка о santінелъ енергікъ întpe sistemвлв Ромaнв ші Славв а îmпedекa о колiziвне цігантікъ каре în вiitорвлв поаte ва адвче о терiбiлъ katastrофъ полiтікъ în kontinentвлв nostрв.

D. *More* а чiтiтв deвнъzi în Akademiеа штiinцei în Франчiа внв memоріb în каре а пробатв къ раселе se îmбътрînеskв ка indiвiделе; кв semnвлв бътрînецеi внеi rase, este ка ші ла

indiвide mikшorapea продȣktiвilitъцiї (fачере de копії). Sistemȣлȣ Pomanȣ челȣ maї вътpînȣ în Eȣропа, este maї пȣцinȣ продȣktiвȣ, de kîtȣ sistemȣлȣ Цepmanȣ шi ачела дȣпе ȣpmъ este înkъ maї пȣцinȣ продȣktiвȣ de kîtȣ sistemȣлȣ Sлaвȣ, ȣnde продȣkцiȣnea шi înmȣлцirea oamenilopȣ este ла ȣnȣ градȣ deoseвitȣ de mape. O eȣчепчiȣne a ачestei леџi, fakȣ ȣнеле pase opientaле; къчi de шi sînt foapte вътpîne însъ aȣ pъmas nînъ akȣm foapte продȣktiвiле (ȣnpe esemnлȣ Ispaeлiцi).—

În рапортȣлȣ економiеї политiче, este intepesantȣ o оȣсервацiȣне џенеpaлъ че s'a аръtatȣ пpetȣtindenea, *къ попȣлї богацї aȣ пȣцinї* копії, пе kîndȣ чеї съpaчї sîntȣ вine-кȣвîntaцї кȣ ачestȣ dapȣ чepeskȣ. Провedinца жȣstъ n'a вpȣtȣ съ вepse toate dapȣpiле eї пе ȣniї шi съ despoaie пе aлцi de toate mîngъepiле вieцeї.

Toate aлiaнцеле политiче în Eȣропа, zіче Esquiros, kape aȣ fostȣ adeвъpate aлeaнцеле natȣpaле шi попȣлape, epaȣ întpe попȣлї d'ачелашȣ sistemȣ, пе kîndȣ шi toate pesвeлеле попȣлape nȣ s'a ȣpmatȣ de kîtȣ întpe попȣлi de difepite sisteme лimвistiче. Kîndȣ a fostȣ вр'o datъ ȣnȣ pesвeл de doї попȣлi de ачелашȣ sistemȣ, asta a fostȣ nȣmaї ȣnȣ pesвeл întpe Sȣвepanї, diktatȣ de amвiцiȣne пepsoнaлъ dapȣ nȣ întpe попȣлї-fpaцi, шi nȣmaї atȣnчї pesвeлеле aȣ deвenit попȣлape kînd попȣлȣл чел maї пȣtepnik a aв zatȣ de fopцa sa вpîndȣ a înfiцi пе fpateле челȣ maї debiлȣ шi aлȣ despoia din esistinца лȣї naцioнaлъ; къчi istopiea попȣлiлopȣ apatъ mȣлte esemnле de fpatiчidepe întpe попȣлї ка шi întpe indiвide. În џeнepe, opї-че pesвeлȣ kape ȣnȣ попȣлȣ îлȣ întepnpinde ȣnpe a апъра esistinца лȣї naцioнaлъ шi noлitikъ, este ȣnȣ pesвeлȣ попȣлapȣ шi sakpȣ; aiчї se аплiкъ провербȣлȣ latinȣ: *vox populi, vox dei* (гласȣлȣ попȣлȣлȣї, e гласȣлȣ лȣї Dȣmnezeȣ).

Eatъ pezȣлtatȣлȣ anaлizeї noastpe asȣnpa *filozofieї paseлopȣ oameneшti:*

Џенȣлȣ ȣmanȣ n'a tepminatȣ niчї nînъ akȣm *fopmaцiȣnea sa komnлetъ; paseле totȣ ȣpmeazъ* a se modifica. Кȣ kîtȣ съ maї anponieazъ ȣna de aлta, кȣ atîtȣ ачestȣ прочесȣ de *modifikape* шi tpansfopmape, съ înлesneшte maї mȣлtȣ. De ачееа, toate *mizлoaчеле modepne* kape aȣ de skonȣ a înлezni tpansnoptȣлȣ oamenilop, (пpekȣmȣ dpȣmȣpї de fepȣ шi вase de вапорȣ) вopȣ înлesni шi tpansfopmapea paseлopȣ. Аша dapȣ nȣtem съ zічеm къ, кȣ kît съ ва пepfekцiona înkъ maї mȣлtȣ în Eȣропа ачeste mizлoaчe de tpansnoptȣ, кȣ atîtȣ tpansfopmapea oamenilopȣ кътpe ȣnȣ tinȣ ideaлȣ шi пepfektȣ, ва fače пaшȣpiле челе maї penezї. Eatъ че poлȣ imnoptantȣ вop жȣка odatъ dpȣmȣpiле de fepȣ шi вaseле de вапорȣ, noate шi Aёronaute de вапорȣ (în aepȣ) în istopiea џенȣлȣї ȣmanȣ.

Komȣnikaцiȣnї sчientifiче miчї.

Оȣсервацiȣнї пentpȣ ачеї kape se sȣie пе mȣнцi.

Ȣniї oamenї 'шї imaџinъ къ nȣ e o difepinцъ mape întp'o ȣmвлape пе лoкȣpї шeџe шi în mȣнцї; dapȣ nȣ e aшa. Къчї este aпpoвatȣ кȣ o ȣmвлape de 12—1500 пaшї sȣindȣ-ne пе ȣnȣ mȣnte, kostъ o osteneaлъ aшa de mape ка kîndȣ amȣ ȣmвлa o miлъ întpeагъ (23000 пaшї) пе ȣnȣ лoкȣ шeџȣ. Ȣnȣ omȣ kape se sȣie пе ȣnȣ mȣnte kape ape o înълцime de 8000 пiчioape, se osteneшte atîta ка kîndȣ apȣ fъчea ȣn dpȣmȣ de 6—7 mile пе ȣnȣ лoкȣ шeџȣ. Kaȣza ачestei mapї difepinцe, este къ ȣmвлîndȣ пе ȣn *лoк mȣntos*, ла fie-kape пaшȣ kape fačemȣ pъdikъmȣ кopпȣлȣ nostpȣ чева, шi пе ȣpmъ iapȣ îлȣ лъsъmȣ în жosȣ, adeкъ în minȣtȣлȣ kîndȣ amîndoъ пiчioape staȣ, кopпȣлȣ nostpȣ e лъsatȣ în жosȣ; kîndȣ pъdikъmȣ пiчiopȣлȣ, de d'înдъpъtȣ, кopпȣлȣ съ pъdikъ шi ажȣнџe ла înълцimea чea maї mape kîndȣ пiчiopȣлȣ de d'înдъpъtȣ ажȣнџe întp'o лinie кȣ челȣ de nainte. Ачeastъ pъdikape a кopпȣлȣї e neînsemnъtoape пentpȣ ȣnȣ пaшȣ, dapȣ kîndȣ amȣ fъкȣtȣ 1200 пaшȣpї, amȣ pъdikatȣ кopпȣлȣ 1200 de opї adeкъ пapкъ л'am fi pъdikatȣ ла o înълцime de 1200 пiчioape; însъ чine шtie se întpeвȣinџeze вine пiчioapeле sale, noate съ mikшȣpeze mȣлtȣ ачeastъ osteneaлъ; adeкъ kîndȣ ва цinea

џенȣкїле totȣ-d'aȣna чева кȣрбatȣ asemenea шї глезna de жосȣ а пїчїорȣлȣї, atȣнчї корпȣлȣ лȣї ва sta totȣ în ачееашї înълцime, пе кîndȣ ачела каре нȣ шtie ачестȣ sекретȣ алȣ ȣмблърeї, ла fie-каре пасȣ о съ ръdiче корпȣлȣ шї о съ'лȣ лаse în жосȣ каре преа кȣрîndȣ îлȣ ва osteni. Ȣнȣ омȣ каре шtie съ ȣмбле фъръ съ ръdiче ла totȣ пасȣ корпȣлȣ лȣї, ва ȣмбла de треї, патрȣ орї маї мȣлтȣ фъръ osteneала de кîtȣ ачела каре нȣ шtie ачеasta.

Deskoперipe de треї планеtе нȣоï мїчї.

Ла 15 Sептемврie анȣлȣ трекȣtȣ, а deskoперit D. *Luther* ла обсерватoрiȣ лîнгъ Dusseldorf о планетъ нȣоъ мїкъ (а 11-еа мърime) în konstелацiȣнеа пештiлор шї пȣцine zile маї tîрziȣ D. Goldschmids а deskoперitȣ ла Парisȣ doъ планете нȣоï iарȣ de asemenea mікшорime.

Нȣмеле Планеtoidелорȣ.

Еаtъ нȣмеле tȣtȣрорȣ *планеtoidелорȣ* (планеtелорȣ mічї) че s'а deskoперitȣ în timпȣрiле dȣпе ȣрмъ, întр'ȣнȣ нȣмърȣ аша de маре, ȣмблîndȣ înтре планета маре Jupiter шї Saturnȣ. Astea sîntȣ (аранцiate dȣпе депъртареа лорȣ de ла Soаре) în ordinȣлȣ ȣрмъtорȣ: Ariadne (45,482,000 mіле), Flora, Harmonia, Melpomene, Victoria, Euterpe, Vesta, Urania, Metis, Daphne, Phocaea; Masilia, Isis, Iris, Hebe, Lutetia, Fortuna, Parthenope (46), Thtetis, Amphitrite, Egeria, Asträa, Pomona, Irene, Thalia, Fides, Euromia, Proserpina, Iuno, Circe, Leda, Atlanta, Ceres, Laetitia, Pallas, Bellone, Polyhymnia, Calliope, Psyche, Leucothea, Themis, Hygéa, шї Euphrosyne (62,277,000 mіле цеографiче). Еаtъ маї toatъ Мitoлоцiea în черȣ!

Desemнȣлȣ fotorpafikȣ алȣ лȣнеї.

D. *Secchi* а аранцiatȣ ȣнȣ desemнȣ fotorpafikȣ *алȣ* diskȣлȣї лȣнеї, adeкъ а пȣсȣ ȣн апаратȣ fotorpafikȣ în dosȣлȣ *ȣнȣї телеskoпȣ*, каре а мърitȣ diskȣлȣ лȣнарȣ кȣ 1000 de орї. Прiнtр'ачестȣ desemнȣ s'а аръtatȣ къ se афлъ пе лȣнъ мȣнцї în форма чiркȣларъ (ка iнелȣ) але кърора вîрфȣрї înкoнцiорȣ ȣнȣ черкȣ каре аре ȣнȣ radiȣ d'о dimensiȣне de 48 mіле цеографiче. Ачеastъ *вале* чiркȣларъ аратъ о алтернанцъ de лȣmînъ шї ȣмбръ; апоï мȣнцї каре о înкoнцiорȣ формеzȣ 7 черкȣрї кoнчентрiче; чеї маї iнтерiорї fiindȣ маї mічї de кîtȣ чеї маї esterioрї. Негрешitȣ къ fotografiea комбiнатъ кȣ телеskoпȣ, ворȣ da în viitорȣ пентрȣ кȣноштiнца fizikъ а сȣпрефецеї лȣнеї, ніште резȣлтate неаштентate. Дежа s'а фъкȣtȣ хартe foarte fideле *але лȣнеї* în каре ȣнȣ цолȣ (полiчiȣ) репрезintъ о mілъ цеографiкъ în diskȣлȣ лȣнарȣ; ва съ zікъ ніште хартe каре întрекȣ în рапортȣлȣ delaitȣлȣї шї esaktitate маї toate хартeле цеографiче але глобȣлȣї пъmînteskȣ. Токмаї atȣнчї вомȣ пȣтеа авеа о idee despre natȣра ачесторȣ мȣнцї лȣнарї d'о формъ vizаръ (ка iнелȣ) dintре каре ȣнiї sîntȣ о sȣtъ de орї маї марї de кîtȣ мȣнцiї чеї маї înалцї пе пъmîntȣ!

Мъгарȣлȣ Statȣлȣї фъръ ȣреке în Sпania

În Sпania sîntȣ *мъгарї*, ка претȣtindenea. Ȣnde нȣ sîntȣ? De мȣлте орї îї гъsim ȣnde нȣ'ї къȣtъm; кîte odatъ în saloane, în лок de гражd. Asta нȣмаї е de mірare; лȣmea s'а обiчнȣitȣ кȣ ачеastъ anomaліе. Дарȣ ȣнȣ лȣкрȣ кȣрiosȣ este къ, пе кîndȣ претȣtindenea мъгарiї чеї адевърацї, чеї din *гражdȣ* аȣ ȣрекеа маре, în Sпania, în ачеastъ царъ есчепцiонаlъ, se афлъ ȣн мъгарȣ алȣ statȣлȣї фъръ ȣрекї.—

Еаtъ esпlікацiȣнеа ачестȣї mіраколȣ.

În Sпаniea este о леџе къ чеї kondemнацї а fi sпînzȣрацї, мергȣ ла sпînzȣрътoаре кълърї пе *ȣнȣ мъгарȣ*. Маї nainte, ера обiчеiȣ къ Бȣроѵлȣ (Enger) кȣмпъра în zioa esekȣцiȣнеї, ȣн мъгарȣ пентрȣ ачеastъ церемоniе трistъ шї dȣпе esekȣцiȣне îлȣ вindea. Дарȣ кîndȣ а кȣноskȣtȣ чiне-ва пе ȣнȣ омȣ къ мерџе къларе пе ȣнȣ мъгарȣ каре а serвitȣ ла о esekȣцiȣне, ачестȣ *омȣ* а devenitȣ рîsȣлȣ пȣблiкȣ; ба înкъ s'а възȣtȣ кȣ fete фрȣmoase шї oneste, н'а пȣtȣtȣ съ se мърite fiindȣ-къ s'а deskoперitȣ *къ ȣнȣлȣ* din рȣdеле еї а ȣмблatȣ пе ȣнȣ мъгарȣ кȣмпъратȣ de ла енгер. Аша дарȣ Гȣвернȣлȣ Sпаniеї а хотърîtȣ d'а iнтерцiне пентрȣ esekȣцiȣнiле енгерȣлȣї, ȣнȣ мъгарȣ алȣ Statȣлȣї; însъ ка съ se кȣноаskъ ачестȣ мъгарȣ din чеї-лалцї колеџї аї съї, аȣ хотърîtȣ къ мъгарȣлȣї Statȣлȣї съ i se taie ȣрекiа. Дȣпе че s'а întокmitȣ institȣлȣ мъгарȣлȣї Statȣлȣї în Sпania, fetеле гъseskȣ аколо лesne бърбацї шї toatъ лȣmea е ферiчitъ.

Тiпърitȣ în Тiпографiеа Колецiȣлȣї Sf. Saва.